

SCOLA ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigeata de

Joanu Candrea si Basiliu Petri.

Ese odata in septemana, Vinerea. Pretiulu: pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: cate 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiiu, 16. Iuliu v. 1876.

Prenumeratiunile si corespundintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sabiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco.

Disciplin'a scolastica.

Cuventulu „disciplina“ se aplica astadi in dóua intielesuri. In intielesulu primitivu „disciplina“ insemnéza obiectu de invetiamentu; asia dîcemu, ca psihologi'a este o disciplina filosofica, fisic'a o disciplina reala, geometri'a o disciplina matematica etc. In intielesu derivatu „disciplina“ va se dîca ordine, rîndu bunu, supunere la regulele comune unei societati; asia vorbinu de disciplina bisericesca, de disciplina scolastica, de disciplina militaria etc. Este usioru de preceputu, ca amendóua intielesurile stau intre sene intr'o legatura strinsa, intr'unu reportu de reciprocitate, astfeliu incátu invetiatur'a are de efectu ordinea, regularitatea si ascultarea, si din contra virtutile acestea promovéza fórtu multu inaintarea in invetiatura seau sciintia. Cu tóte acestea noi in cele urmatórie vomu vorbí de disciplina numai in intielesulu alu doile si anume cu privire la scóla.

Sub disciplina scolastica intielegemu tóte mesurile, dispositiunile si intocmirile, cari au de scopu a mantiené intre elevii unei scóle ordinea, rîndulu bunu si supunerea la legile si regulele comune, seau cari tîntescu a regulá portarea scolariloru astfeliu, cá cu atátu mai siguru se se póta resolví problem'a institutului.

In privinti'a acést'a disciplin'a este de cea mai mare importantia, pentru ca fora disciplina nu s'ar poté ajunge:

1. Scopulu instructiunei. Cumu ar si poté fi vorb'a de invetiatura, candu scolarii aru vení la scóla neregulatu si nepunctualu si in scóla ar fi neatenti, lenesi si neascultatori?

Fora de disciplina inse nu s'ar poté realisé nici:

2. Scopulu educatiunei. Educatiunea adeca are de scopu virtutea, moralitatea; virtutea inse nu se póte cugetá fora de ascultare, ordine si abnegatiune. Pentru aceea inca Comenius dîce: „O scóla fora disciplina e cá o móra fora apa“. Ér Diesterweg: „O buna disciplina face mai multu decátu o buna doctrina“.

Pentru cá disciplin'a se merite numele de „buna“, ea trebuie se aiba urmatóriele insusiri:

1. Se fia necesaria, adeca se nu cuprindia regule arbitrare seau dóra chiar capricióse, ci numai

de acelea, lips'a caror'a s'a aratatu in fapta. Asia d. e. invetiatoriulu se nu opréscu pre scolari a scrie parietii seau a crestá mesele scólei, de cumu-va pana atunci nici unulu nu a comisu inca atari fapte, pentru ca prin opriri anticipate copii devinu cu atátu mai atenti la lucrurile respective.

2. Se fia corespundietórie scopuriloru si referintieloru scolarie. In privinti'a acést'a ar smintí invetiatoriulu romanu mai cu séma dela sate, oprindu pre scolari, cá se nu via la scóla decátu cu unu patrariu de óra inainte de inceperea propuneriloru, candu scimu, ca multi scolari de ai nostri nu dispunu pe acasa de midilócele si recvisitele necesarie spre a invetiá d. e. o lectiune geografica seau a elaborá o tema scripturistica etc.

3. Se fia naturala seau adeca amesurata naturei omenesci in genere, naturei copiiloru in specia. Asia d. e. nu ar fi naturala disciplin'a, carea in scól'a elementaria s'ar basea numai pe „motive ratiunale“, fiindu ca in etatea acést'a ratiunea copiiloru nu este inca destulu de desvoltata.

4. Se fia seriósa, dar totusi amicabila. Seriósa este disciplin'a, candu invetiatoriulu incungiura tóta vorb'a si tóta fapt'a, carea i-ar poté detrage din demnitatea sa. Seriositatea inse se impaca fórtu bine cu amicitatea, midilocu escelentu de a deschide invetiatoriului animele scolariloru sei.

5. Se fia umana, va se dîca se tîna contu de demnitatea omenéscu, ecschidindu tóta tractarea barbara, brutala seau tiranica.

Disciplin'a buna este pentru fiacare invetiatoriu unu adeveratu tesauru, o piétra scumpa, capabila a face minuni. Dorere suntu invetiatori, cari in tóta viéti'a loru nu potu pune man'a pe acestu tesauru. Ce e dreptu multe impiedecaminte, cari paraliséza mantienerea unei discipline bune, vinu din afara, prin urmare delaturarea loru arare ori stà in poterea invetiatoriului; astfeliu suntu d. e. legile defectuóse, numerositatea scolariloru, insarcinarea invetiatoriului cu prea multe óre de instructiune, localuri nepractice si reu situate, ocuparea preste mesura a scolariloru cu lucruri economice pe acasa etc. De cele mai multe ori inse caus'a disci-

plinei rele este a se caută în scóla si anume în invetiatoriu. De órace înse disciplin'a rea se póte privi de cea mai mare inimica a invetiatoriului, fiindu ca-i paraliséza tóte nevointiele puse întru realizarea scopuriloru scolaria, pentru aceea invetiatoriulu conscíu si petrunsu de importanti'a chiamarei sale trebuie se se nevoiéscá chiar si în însusi interesulu seu a cunósce midílócele de cari póte dispune elu spre a stabili si mantiené în scóla o disciplina buna.

Midílócele cele mai principale spre scopulu acest'a suntú urmatóriele:

1. Ecsemplulu invetiatoriului. Cá institutu de crescere scól'a este chiamata a deprinde pre elevi întru tóte virtuttele, cari viéti'a practica le va reclamá dela ei candu-va, precunu la ordine, punctualitate, curatienia, bunacuviintia, castitate în cuvinte si fapte, iubire de adeveru, probitate, diligintia, ascultare stricta, scurtu la totu, ce este adeveratu, frumosu si bunu. Midíloculu celu mai eficaciu spre scopulu acest'a este ecsemplulu invetiatoriului. Inca strabunulu nostru Seneca a dísu, ca „lunga este calea (crescerei) prin invetiaturi, dar scurta si eficace prin ecsemples“; ér santulu apostolu Paulu scrie catra Timoteiu (I. 4, 12): „Nimenea se nu despretiuéscá tineretiele tale, ci te fá ecsemplu credinciosiloru în cuventu, în petrecere, în iubire, în inspiratiune, în credintia, în curatia“. Ecsemplulu invetiatoriului are asupra scolariloru sei o influintia admirabila. Scolarii suntú regulari si punctuali, déca si invetiatoriulu loru este asia; ei suntú blandi, binevoitori, drepti si iubitori de pace, candu invetiatoriulu i tractéza cu blandetia, dreptate si amicitiate. Din contra se scie din esperinti'a de tóte dílele, ca invetiatorii capriciosi, duri si lenesi pururea se plangu de inderetnici'a, grobianitatea si lenea scolariloru. Cumu este invetiatoriulu, asia e si scolarulu. Candu prin urmare invetiatoriulu va descoperi la scolarii sei anumite defecte morale si sociale, întrebe-se mai antáiu, nu cumu-va vin'a o pórtá elu însusi? Unde într'o scóla domnescu virtuttele aratate mai sus, acolo disciplin'a este buna, si invetiatoriulu are causa a-si gratulá; candu înse scolarii suntú neatenti, lenesi, nepunctuali, mincinosi, nepasatori, atunci invetiatoriulu aduca-si aminte, ca „dela capu se impute pescele“, si nevoiéscá-se a fi invetiaceiloru sei totu deauna si întru tóte modelu de imitatiune, candu 'lu vedu si nu-lu vedu, candu 'lu audu si nu-lu audu. —

Pentru cá înse ecsemplulu bunu se fia cu atátu mai eficaciu, trebuie se se insoiéscá cu elu:

2. Auctoritatea invetiatoriului. Suntú invetiatori, portarea carora nu se póte numi incorecta, si totusi influinti'a loru asupra eleviloru este puçinu stimulatória, pentru ca le lipsesce auctoritatea receruta. Si cumu 'si póte invetiatoriulu procurá auctoritate înainte scolariloru si poporeniloru sei?

a) Déca va lucrá neinteruptu si cu totu deadinsulu la completarea studialoru sale pedagogice si universale, cá astfelu nunumai se-si póta impleni chiamarea cumu se cuvine, ci inca se

tréca în ochii tuturoru de unu „barbatu invetiatu“.

b) Déca în tractarea eleviloru sei nici candu nu se va lasá a fi condusu de partialitate. Dreptatea sa i va aduce stima si acést'a respectu. Dreptatea invetiatoriului se arata mai cu séma la clasificarea scolariloru si la aplicarea pedepselor si recompenselor. Reservandu-ne a vorbi despre acestea din urma cu alta ocaziune, citamu de astadata numai cuvintele lui Comenius în privinti'a acést'a; elu díce: „Procedur'a cea mai nimerita pentru a mantiené o disciplina buna ni-o arata sórele, carele intinde productelorú organice pururea lumina si caldura, de multe ori plóia si ventu, raru fulgere si trasnete“.

c) Déca se va nevoi în totu modulu a folosi eleviloru sei, inaintandu-le bunastarea lorú física, intelectualá si morala. Nime, si cu atátu mai puçinu unu copilu inca nevinovatu, va poté remané nesentitóriu fácia de binefacatoriulu si binevoitoriulu seu; respunsulu va fi: stima si respectu invetiatoriului!

d) Déca se va conteni dela tóta vorb'a si fapt'a trivialá si necuviintiósá, carea nu se unesce cu demnitátea sa de invetiatoriu.

3. Sentiulu de ordine alu invetiatoriului. Ori candu si ori unde se intrunescu mai multi insi spre a ecsecutá împreuna unu lucru órecare, se cere neaperatu, cá fiacare în parte si toti la olalta se scie ce au a face si cumu au a se portá în tempulu intrunirei. Cu cátu mai vertosu se cere acést'a în scóla, carea are de a face cu copii inca nematuri si unde se pune fundamentulu pentru viéti'a socialá ulterioara. Dreptu aceea în fiacare scóla se va introduce din capulu locului o ordine clara, dar stricta, prin carea se se reguleze portarea si activitatea scolariloru înainte de scóla, la inceperea scólei, în tempulu de scóla, în pausele dintre órele de propunere, la incheierea scólei, pentru folosirea recvisiteloru didactice, petrecerea în curtea scólei etc. Aici se arata sentiulu de ordine alu invetiatoriului.

Ordinea se statoresce prin unu regulamentu scolariu, în care se cuprindu tóte legile scolarie. Legile, cá se aiba efectú, cauta se fia:

- a) clare si precise, încátu se le intieléga fiacare scolariu, înse se nu le póta interpretá altmintrea;
- b) puçine si scurte, cá scolarii se le póta tiené mai bine în memoria.

Legile se publica cu inceperea fiacarui semestru; afara de acést'a de câte ori intrevine unu casu greu de calcare. Ele trebuie aplicate cu tóta rigórea; altmintrea ar fi mai bine a nu dá nici o lege. Spre scopulu acest'a scolarii trebuie dedati a ascultá, ér devenindu mai maturi a intielege si aprecia folosulu legiloru.

Cá de ecsemplu vomu publicá în unu numeru viitoriu unu regulamentu relativu.

4. Priveghierea invetiatoriului. Nu ajunge înse numai a regulá portarea scolariloru, ci se mai cere a grigi, cá cele ordinate se se implinésca întocma; pentru aceea invetiatoriulu va fi pururea cu pri-

veghiare neadormita. Insusi mantuitoriulu lunei ne dice (Mat. 13, 37): „Era ceea ce dîcu voue, dîcu tuturor: Priveghiati!“ Midiloculu celu mai bunu si mai siguru de a priveghiá asupra scolariilor este insusi ochiulu invetiatoriuului. Unu individu, carele cu ochii deschisi nu vede si cu urechile intregi nu aude, acela nu este bunu de invetiatoriu. Candu invetiatorii s'ar folosí mai bine de ochii lor, arare ori aru fi necesitati a recurge la pedepse; cáci si proverbiulu romanescu dice: „Paz'a buna trece pericolulu mare“. Si repetîmu, ca detorint'a invetiatoriuului este a împiedecá abaterile, ér nu a pandí ocaziunea de a le pedepsi. Pedepsele si mustrarile cele multe suntu proba invederata, ca invetiatoriuulu nu a fostu cu destula paza si priveghiare. Spre scopulu priveghiarei invetiatoriuulu se va folosí:

- a) de concursulu unoru scolari bravi, numiti „monitori“, despre cari vomu vorbí intr'unu tractatu specialu;
- b) de concursulu parintîloru de omenía. In genere scóla trebue se se tiena, unde numai se póte, in contactu cu cas'a parintiésca. Disciplin'a va profitá multu de acést'a atingere.

5. Instructiunea invetiatoriuului. Inimiculu celu mai periculosu alu disciplinei este neactivitatea, „inceputulu tuturoru reutatîloru“, de unde urméza vice versa, ca amiculu celu mai sinceru si mai intimu alu ei este activitatea, ocupatiunea. D-dieu a seditu in natur'a fiacarui copilu stremurulu activitatiei, carele cere neintreruptu a fi ocupatu. Pana candu copilulu va fi ocupatu, nu va comite abateri. Dreptu aceea ocuparea seau satisfacerea stremurulu activitatiei este midiloculu celu mai directu pentru mantienerea disciplinei. In scóla servesce spre scopulu acést'a instructiunea invetiatoriuului, si anume atátu propunerea directa, cátu si ocupatiunile de totu feliulu. Intre obiectele de invetiamentu suntu unele, cari dupa materi'a loru influintiéza cu deosebire asupra caracterulu scolariilor, asia d. e. religiunea si istori'a; dar nici disciplinele reale si limbistice nu suntu lipsite de elemente morale, ba Grube a demonstratu acést'a chiar si despre computu. Mai multu inse decâtu materi'a, influintiéza asupra scolariilor form'a seau adeca metod'a instructiunei. Aplicandu la instructiune cuvintele unui vechiu oratoru despre efectulu retoriceii, potemu dice, ca si efectulu instructiunei asupra scolariilor depinde mai cu séma dela trei lucruri, antáiu dela metoda, adóu'a dela metoda, a treia dela metoda. Tari'a si puterea invetiatoriuului este metod'a. O metoda mecanica, sommurósa si leniósá adórme seau deconcentréza pre scolari, pre candu metod'a rationala i constringe a fi atenti si-i tiene incordati pana in fine. Invetiatoriuulu se va nevoí a organisá materi'a de invetiamentu in conformitate cu gradulu de desvoltare alu scolariilor, cá acestia se o intieléga, si o va tractá asia, cá scolarii se se semta stimulatati a-i urmá pasu de pasu cu cugetulu lor, — a fi activi; afara de acést'a in pause si precandu elu se deprinde cu instruirea altui despartimentu,

va portá grigia de ocupatiuni acomodate, pentru cá astfelu scolarii sei nici unu momentu se nu fia fora lucru. In modulu acést'a elu va satisface atátu poterile receptive, cátu si cele productive ale scolariilor, si disciplin'a va prosperá.

Grea intru adevéru este chiamarea unui invetiatoriu chiar si numai cu privire la mantienerea disciplinei. Ce se faca invetiatoriuulu, cá se nu imbrance sub greutatea chiamarei sale, mai cu séma candu privesce la ceea ce societatea i dá in schimbu pentru sacrificiale sale? Se céra mai antáiu ajutoriuulu lui D-dieu, apoi se se intarésca cu arm'a iubirei. Iubire catra chiamare si elevi, iubire catra natiume si D-dieu, — éca talismanulu carele i va dá puterea si vói'a receruta; cáci: „De-asi graí in limbele angeresci, éra iubire nu am, facutum'am cá aram'a sunatória“. Iubirea inse „indelungu rabda, tóte le sufere, nu cauta la ale sale“. Se iubimu deci si se luptamu, si iubindu si luptandu „carbuni de focu aprinsi vomu gramadí pe capulu — celoru interesati, — éra „Dommulu va resplátí nóue bune“! —

Fonduri scolastice.

Lips'a, folosulu si modulu infintiarei lor.

(Vorbire tienuta in »Reuniunea invetiatoriloru romani din Selagiu« cu ocaziunea adunarei generale dela 15 Maiu 1876, de vice-presedintele Gavrilu Trifu, profesoriu preparandialu.)

(Fine.)

Dar' din ce? este intrebarea intrebareloru. De sí sum convinsu, cá in privintia practicei lucrului eu a-si poté fi invetiachelulu celoru mai multi coadunati aici, totusi am curagiulu se indegetezu unele isvóra, din cari credu eu, cá s'aru poté creá fondurile scolastice. — Aceste isvóra suntu:

I. Daruri, oferte de a singuraticiloru. Candu ceriulu 'si revérsa binecuventarea sa asupra pamentulu, si anemele ómeniloru suntu pline de bucuría pentru ród'a cea manósa a anului, — n'ar dá ei óre din prisosinti'a loru ceva pentru fondurile scolastice? Asia credu, cá bucuriosu. Ce este dar' la ocaziunea data de facutu? Nimica alt'a, decâtu cá poporulu se se lumineze intr'o vorbire bisericésca intr'acést'a privintia de parintele lui sufletescu si apoi cá unii dintre cei mai respectati si iubiti sateni se se iee cu unu caru prin satu a cere si a stringe oferte. Se fia acestu-a óre ceva lucru ne mai pomenitu? Nici decâtu. Compatriotii nostri, Svabii si Sasii, si in unele tienuturi — pare mi-se pe la Nasaudu, — si Romanii au datin'a cea buna, cá ardiendu cineva dintre consatenii lor, punu man'a pe lucru cu totii si reedifica cas'a arsului; altii se iéu condusi de judele comunulu prin satu cu carulu si stringu daruri pentru celu lovit de sórte spre acoperirea lipseloru vietiei lui. O comuna de ómeni nu sentiesce nici lucrulu pusu pe cas'a arsului, nici oferte date lui in vidualie; dar' le simtiesce dinsulu primindu-le cu ochii scaldati in lacrima si nu uita in tóta véti'a lui a dá, candu se cere dela elu pentru altu consaténu daunatu, bucuriosu si cu man'a plina.

Pentru-ce se nu facemu si noi asia, cumu facu alti ómeni buni si intielepti?

II. Lucru pentru bani in folosulu fondurilor scolastice.

In dñle de lucru urgentu, candu se platesce lucrulu de mana fórte bine, ar' poté scóte fiasi-care familia câte unu lucratoriu cu mancarea sa; acesti lucratori s'ar' conduce apoi prin unulu seau duoi ómeni la lucru la cutare proprietariu, posesoriu de pamentu seau dominiu, cu care s'a statoritu pretiulu lucrului de o dñ seau mai multe inainte, ér sér'a ar primí banii pentru laborea facuta si i-ar inmanuá administratiunei fondului scolasticu. Nu ar' fi acestu-a lucru de rusne nici pentru celu mai mare bocotanu, ci din contra, i-ar' serví spre cea mai mare lauda. —

De altmintrele nu noi amu fi cei d'antâiu ómeni, cari si-facu pe ast'a cale avere publica. In multe tieri, multe comune facu asemenea.

III. Lucrarea cu poterile sateniloru a unor pamenturi comunale. In comunele acele, unde pamenturile sunt comasate, s'a datu dejá câte o partiela de pamentu si scóleloru; aceste partiele si acele, cari s'aru poté taiá din posesiunea fiacarei comuni spre acestu scopu, se se lucre cu poteri unite de sateni prestandu unii dñle de lucru cu vitele, altii cu palm'a si din fruptele astfeliu castigat se-se facu magazine de cerealie, cari nu numai aru aduce — dandu-se la poporu spre fruptificare — fondurilor scolastice venitu insemnatu, ci aru si scapá in ani rei pe poporu de grele daune si ne-ajunsuri. —

IV. Pedepsele pentru absentariile copiiloru dela scóla si alte prevaricatiuni. Sum in placuta pusetiune de a poté citá la acestu locu unu frumosu ecsemplu din inediat'a apropiere a nóstra. Poporenii acestei comune ospitale, in care ne aflamu, fiindu luminati si castigati spre acést'a de unu barbatu zelosu alu natiunei nóstre, care petrece in midilocolu nostru, dar' pe care nu-lu potemu numí temendu-ne, cá se nu-i vatemamu modesti'a, au oferitu pedepsele prevaricatiuniloru padurarie pentru crearea unui fondu, din care se-se acoperi tóte spezele scolare si altele comunale. Lucrulu n'a remasu, cá cele mai multe asemeni lucruri ale nóstre, balta; cáci scól'a acést'a frumósa se sustiene, solutiunea buna a invetiatiuniloru se platesce in rate pre-fipte regulatu, si tóte spezele comunale se acoperu dejá din veniturile fondului scolasticu comunalu astfeliu creatu si pre-linga aceste-a poporenii, candu au lipsa de bani, nu trebue se alerge prela camatari pentru imprumuturi scumpe, ci-si iéu dintru alu loru si platescu cametele imprumuturiloru éra totu loru insi-si. Éca ce poté face unu singuru omu intr'o comuna, a carei-a locuitori sunt ómeni trezi, laboriosi si intielepti!

V. Testari in favorulu fondurilor scolastice. Adese-ori moru ómeni cu stare buna, cari seau n'au eredi de locu, seau nu din lini'a drépta, seau déca si au din lini'a drépta, acesti'a 'si au dejá starea loru. Acesti ómeni ar' poté testá amesuratu averei loru sume mai multu seau mai puçinu insemnate fondurilor scolastice. Prin

acést'a testare s'ar ajunge in casulu d'antâiu aceea, cá averea testata n'ar veni in mani straine, ci s'ar intrebuintiá intru ajungerea unui scopu santu, si asia ar deveni proprietatea intregi comune; apoi si despre eredi presupunu, cá ajungandu la o avere neacceptata voru cede bucuros sum'a testata fondurilor scolastice. Spre castigarea poporului pentru acést'a idee fórte folositoria invetiatiuniloru ar' trebúi se faca din anu in anu istoriculu scólei sale, in care se ocupe locu toti acei-a, cari au testatu ceva fondului scolasticu. Acestu istoricu ar' trebúi se-se cetésca apoi seau cu ocaziunea ecsamenului celui mare in scóla seau in dñu'a de anulu nou in biserica, ér' testatiuniloru morindu se fia onoratu cu aceea, cá nu-numai se-se traga dupa elu si clopotulu scolasticu, ci junimea scolastica se-lu sí petréca la loculu repausului seu eternu.

Dintre confesiunile aflatórie in tîer'a nóstra mai alesu reformatii sunt acei-a, cari esceléza prin zelulu loru de a testá ceva scólei. Se poté afirmá, cá aprópe tóte scólele si institutele loru de invetiamentu — si de aceste au multe — se sustien din avere astfeliu adunata. In Zelau d. e. am avutu si am ocaziune de a me convinge, cá nu móre vre unu omu de ceva-si védia, care se nu fia testatu mai nainte ceva scólei seau eclesiei. Din averea astfeliu coadunata se sustiene si gimnasiulu superioru de acolo cu clasele lui elementarie cu totu. N'amu poté si noi face asemenea? De siguru dá. Datin'a, cá la noi nu este datina a testá pentru scopuri publice, este o datina fórte rea, care merita a fi inlocuita cátu de iute cu alt'a mai buna.

Aceste sunt isvórale, din cari credu eu, cá s'aru poté créa fondurile scolastice mai usioru; mintea practica a barbatiloru, cari se voru ocupá cu realizarea acestei idei, va descoperi, sum convinsu despre aceea, inca multe altele. Si acum n'am decâtu se esclama cu poetulu nostru, Vulcanu: „La lucru dar' cu mana barbatésca, astu-feliu natiunea nóstra va se inflorésca“.

Nota redactiunei. Prin rescriptulu consiliului belicu dela 28 Mai 1838, B. 2087, intimatu prin ordinatiunea comandai militare dela 12 Iuliu 1847, s'a concesu celoru 44 comune din fostulu regimentu romanu dela Nasaudu a infintiá din venitul crismaritului de trei luni unu fondu scolasticu comunalu de 130.000 fl. in moneta conventionala, la care se particepe:

18	comune de clasa I a)	4000 fl.	=	cu 72.000 fl.
12	„ „ „ II a)	2500 „	=	„ 30.000 „
14	„ „ „ III a)	2000 „	=	„ 28.000 „

Scopulu érá, cá din interese: a) se se respundia salariulu invetiatiuniloru, b) se se cumpere cartile didactice pentru toti copii ambulatori la scóla, c) se se procure recvisite de invetiamentu si materialu de scrisu. Iniativ'a la infintiarea acestui fondu, cá si la alte multe lucruri demne o luá prevedietoriulu vicariu **Marianu** (+ 1846), carele neintreruptu aduná la documente despre drepturile comunelor granitiere, dicundu inca pe atunci, ca „nu ne este scrisu in frunte se fimu pururea granitieri.“ Fondulu érá urditu dupa referintiele de pe atuncia. Astadi mai multe comune din indemnu propriu au trecut prestu sum'a primitiva, urcandu fondulu la 10.000 si mai bine. Merite nesterse intru administrarea acestui

fonduri mai cu s \acute{e} ma la anii turbulenti 1848—9 si dela desfiintierea regimentului inc \acute{o} ce pana la activarea comitetului administrativu si-a facutu D-lu. **Petru Tanco**, locotenentu c. r. in pensiu \acute{e} , modelu de probitate, parsimonia si activitate neobosita. De nu er \acute{a} D-lu Tanco, fondurile mai multoru comune s'aru fi facutu nimic'a. Incepusera deja dilapidari si fraude.

Lectiuni din gramatic'a romana in sc \acute{o} l'a poporala.

I. Despre substantivul.

(Urmare.)

cc) Formele de genu (motiunea).

Repetitiune. Mai ant \acute{a} iu revisiune scurta a elaboreteloru scripturistice la tem'a din \acute{o} r'a trecuta; apoi intrebări: Ce numim terminatiune? Candu se schimba terminatiunea substantiveloru? Cari sunt terminatiunile substantiveloru in singularu? in pluralu? Cumu se numescu terminatiunile acestea altmintrea? (forme de numeru). De care genu sunt substantivele terminate in \acute{a} ? u? e? Ce terminatiuni i \acute{e} u in singularu si in pluralu substantivele feminine? masculine? neutre?

Scim deja, prunciloru, ca schimbandu-se numarul substantiveloru, se schimba si terminatiunea loru. Se vedemu acumu, ce se intempla cu terminatiunea, schimbandu genu substantiveloru. Cetiti ce voiu scrie pe tabla! (Invetiatoriulu scrie in partea stanga a tablei sub olalta substantivele: domnu, sat \acute{e} nu, preutu, principe, porumbu. Ce vorbe sunt acestea c \acute{a} parti ale cuventarei? De care genu? Ce terminatiuni vedemu la ele? (u si. e) Cugetati: pentru ce lipsese \acute{o} re terminatiunea \acute{a} ? Bine, terminatiunea \acute{a} este feminina, \acute{e} r substantivele de pe tabla sunt t \acute{o} te de genulu masculinu. Dati se schimbam acumu genu substantiveloru acestora, trecundu-le in genulu femininu! Substantivulu „domnu“ — cumu va fi trecendu-lu in genulu femininu? (d \acute{o} mn \acute{a}). Ce s'a schimbatu la substantivulu acest'a trecendu-lu din genulu masculinu in genulu femininu? (o s'a schimbatu in \acute{o} , \acute{e} r terminatiunea u in \acute{a}). Se ne uitamu inse si de astadata numai la schimbarea terminatiunei. Asiadara trecendu substantivulu „domnu“ din genulu masculinu in genulu femininu terminatiunea u s'a schimbatu in \acute{a} . Se ne oprimu pu \acute{c} inu aici si se luamu si alte ecsemple de natur'a ac \acute{e} st'a! „Copilu“ — ce vorba este c \acute{a} parte a cuventarei? Ce terminatiune are? De care genu este? Treceti-lu in genulu femininu! Ce s'a facutu cu terminatiunea? (Totu asia se urm \acute{e} za cu substantivele: vecinu, cumnatu, nepotu, socru, cuseru, fetioru etc.

Se trecemu acumu la alu doile cuventu de pe tabla! „Sat \acute{e} nu“ — ce vorba e c \acute{a} parte a cuventarei? De care genu? Ce terminatiune are? Treceti-lu si pe ac \acute{e} st'a in genulu femininu! (unii d \acute{i} cu „sat \acute{e} na“, altii sat \acute{e} nc \acute{a}). Audi d \acute{o} ue forme; cumu ai d \acute{i} su tu? dar tu? Form'a cea adeverata seu corecta este „sat \acute{e} na“; c \acute{a} ci de unde se via aici c? Asiadara cumu veti dice? Cumu s'a schimbatu terminatiunea? Deci si aici terminatiunea se schimba dupa genu simplu din u in \acute{a} ; amu adusu inse ecsempulu acest'a, c \acute{a} se am ocaziune a ve

arat \acute{a} , ca nu e bine a d \acute{i} ce „sat \acute{e} nc \acute{a} “, ci „sat \acute{e} na“. (Alte ecsemple de natur'a ac \acute{e} st'a: Romanu — Romana, Arm \acute{e} nu — Arm \acute{e} na, T \acute{i} ganu — Tigana, Ardel \acute{e} nu — Ardel \acute{e} na, Brasiov \acute{e} nu — Brasiov \acute{e} na, Grecu — Greca, combaterea terminatiunei „oica“; ecseptiune: fiu — fia si f \acute{i} ca; form'a din urma este atatu de poporala, inc \acute{a} tu mai cu s \acute{e} ma din poes \acute{i} a nu se va pot \acute{e} stirp \acute{i}).

Se mergemu acumu la substantivulu urmatoriu! „Preutu“ — cumu se va face aratandu genu femininu? (preut \acute{e} sa). Cumu s'a schimbatu aici terminatiunea u? (in \acute{e} sa). Cumu se va schimb \acute{a} terminatiunea la substantivulu imperatu? doctoru etc.

Cetiti substantivulu urmatoriu? (principe). Ce terminatiune are? (e). Treceti-lu in genulu femininu! Ce terminatiune a luatu? (inca „ \acute{e} sa“). Care e terminatiunea substantivului „duce“? Schimbati-i genu! Cumu i s'a schimbatu terminatiunea?

Se ne int \acute{o} rcemu pu \acute{c} inu indereptu! Ce f \acute{i} ntia arata substantivulu „domnu“? (omu, pers \acute{o} na) Dar „sat \acute{e} nu“? „preutu“? „principe“? Si — „porumbu“? (animalu). Faceti, c \acute{a} substantivulu „porumbu“ se arate genu femininu! (porumb \acute{i} tia). Cumu s'a schimbatu aici terminatiunea? (u — itia). „Bivolu“? (bivol \acute{i} tia). Dar „calu“? (copii tacu). Vedeti, nu t \acute{o} te substantivele se potu schimb \acute{a} in modulu aratatu, ci numai unele nume de pers \acute{o} ne si de animale. Insemnat \acute{i} -ve: substantivele, cari schimbandu-si terminatiunea 'si schimba si genu, se numescu schimbati \acute{o} se seu mobile (terminulu se scrie pe tabla).

Se ne uitamu acumu mai de apr \acute{o} pe la terminatiunile substantiveloru mobile! (Tabl'a infa \acute{c} iosieza urmatoriulu prospectu:

domnu	—	d \acute{o} mn \acute{a}
sat \acute{e} nu	—	sat \acute{e} na
preutu	—	preut \acute{e} sa
principe	—	princip \acute{e} sa
porumbu	—	porumb \acute{i} tia.

C \acute{a} te terminatiuni vedemu la substantivele masculine? C \acute{a} te la substantivele feminine? Se ne notamu:

Terminatiunile substantiveloru mobile:

masculine: u, e,

feminine: \acute{a} , \acute{e} sa, itia.

In \acute{o} r'a trecuta amu vediutu, ca terminatiunea substantiveloru se schimba, candu li-se schimba numerulu; astadi amu invetiatu, ca terminatiunea se mai schimba la unele substantive si candu li-se schimba genu. Candu se schimba terminatiunea substantiveloru: *ant \acute{a} iu? ad \acute{o} ua?*

Tem \acute{e} : Treceti urmat \acute{o} riele substantive din genulu masculinu in genulu femininu: pruncu, baiatu, nasiu, june, mosiu, morariu, pastoriu, profesorulu, ursu, lupu, juncu, Serbu, Moldov \acute{e} nu, baciulu!

Pentru unu stadiu mai inaintatu se desv \acute{o} lta: Schimbarea terminatiunei substantiveloru mobile dupa genu se numescu motiune. Formele substantiveloru mobile se d \acute{i} cu forme de genu.

(Va urm \acute{a}).

Erasi o festivitate scolaria in Romani'a.

Solemnitatea distributiunii premiilor pentru elevii scóloru secundarie din Bucuresci s'a tienutu si estimpu in sal'a senatului (palatulu universitátiei) in dñu'a de 29 Iuniu.

In acésta dñ, inainte de ór'a un'a ficsata prin programu, atátu sal'a senatului diosu, câtu si tribun'a publica sus, cari suntu destulu de spatióse, erau pline de asistenti din tóte clasele societátiei, cari asteptau impacienti acést'a placuta serbare; astfelu, ca parte din corpulu profesoralu si elevii de premiatu au trebuitu se ocupe salele cancelariei senatului, pâna la apelulu nominalu.

La óra un'a, M. S. Domnitoriulu sosindu, la coborirea din trasura a fostu salutat de music'a militaria si la scar'a principála primitu de Inaltu Preas. S. Metropolitu primatu, insoçitu de d. ministru alu instructiunei, cari impreuna cu d. rectoru alu universitátiei si cu ceialalti profesori presenti, au insoçitu pre Mari'a S'a pâna in sal'a solemnitátiei, unde Mari'a Sea Si-a luat loculu in façi'a tronului, avendu la drépt'a pe Présântf'a Sea, éra la stâng'a pe d. ministru alu instructiunei. Presenti'a Mariei Séle in sal'a solemnitatiei a fostu salutatá printr'unu innu intonatu de elevii conservatoriului.

Dupa terminarea innului, de V. A. Urechia, membru alu consiliulu permanentu de instructiune, urcandu-se la tribun'a ce érá asiediata in partea drépta a salei, a pronunçiatu unu discursu de ocaziune, pe care terminandu-lu, a fostu primitu in aplause prelungite.

Dupa terminarea acestui discursu, M. S. Domnitoriulu, plinu de emotiune, a respunsu intr'unu modu atátu de bine semtítu, incátu a fostu adesea intreruptu de unanimele si prelungitele aplause ale adunarei. Éca acestu memorabilu discursu :

Domniloru!

„Am ascultat cu unu deosebitu interesu ideile contienute in discursulu rostitu cu ocaziunea solemnitatiei de astadi, solemnitate din cele mai placute pentru noi toti. Precumu primavér'a muncitorulu strabate mândru holdele sale si-i cresce anim'a privindu cumu incoltiesce seménti'a aruncata de densulu pe brasdele manóse, se radica, infrundiesce si devine in curundu spiculu, care-i da belsiugulu si veselí'a, astfelu anim'a nóstra a tuturoru, care asistamu la serbatórea de astadi, cresce si se inveselesce candu privimu la succesele tinerei generatiuni, care este chiamata a continuá intr'o dñ oper'a consolidarei si marírei nationale. De aceea n'am lipsitu nici-odata si nu voiu lipsi a dá cea mai mare sollicitudine si a aratá celu mai viu interesu pentru invetiamentulu nostru publicu si pentru scóle; me sêntu dar' fericitu de a avé acést'a ocaziune solemná spre a proclamá seriósele progrese ce am constatatú prin mine insu-mi la ecsamenele scolare ale acestui anu, si spre a ecsprimá in publicu atátu intregulu corpulu profesoralu, câtu si eleviloru silitoriu domnesc'a mea multumire, parintiescile mele incuragiari.

Se urmanu, domniloru, cu totii nepregetatu pe acestu drumu si vomu culege mari si avute róde in viitoriu. Sanctuariu alu sciintiei, alu moralei si alu patrio-

tismului, scól'a este pentru fia-care transitiunea din viéti'a de familia in viéti'a publica, in care are se intre intr'o dñ omulu, si unde elu trebuie se se inarmeze cu invetiatur'a, cu notiunile dreptului si ale binelui, spre a sustiné barbatesce anevoiós'a lupta a vietiei si a deveni unu membru folositoriu alu comunitatiei. Dar' déca scól'a are de scopu realisarea unei asemenea frumóse misiuni, nu este ea singura numai, care o póte indeplini in societatile omenesci, impreuna cu dens'a, inainte de dens'a chiaru este famili'a, este caminulu parintiescu, care trebuie se puna in acestu teneru si fragedu ogoru, in anim'a copilului, germenele bine-cuventatu alu respectului pentru totu ce este mare si santu: „iubirea patriei, fric'a de Dumnedieu“. Acést'a, domniloru profesori, acést'a, parinti plini de bucuria, care asistati la succesele incununate de astadi ale copiiloru vostri, se n'o uitati nici-odata!

Priveliscea ce o avemu inaintea nóstra, domniloru, este menita a ne dá veselia pentru dñu'a de astadi, in credere pentru cea de mane.

Candu unu poporu ajunge la convictiunea, la care a ajunsu poporulu romanu, ca nu dela numerulu si intinderea stapanirii sale numai 'i aterna poterea, ci dela desvoltarea cumpenita a munciei intelectuale, morale si materiale, dela respandirea instructiunei dela treptele sociale cele mai inalte pana la cele mai diosu, si preste aceste tóte dela incordarea patriotismului seu, atunci se póte díce, ca acestu poporu traiesce si ca inca multi ani va mai traí!

Astfelu au judecatu nestramutatu Romanii. Grigi'a si sollicitudinea ce ei au avutu in totu-déuna de a dá culturai loru o directiune mai inainte de tóte nationala, ecsplica nu numai progresele ce acést'a tíera a potutu realisá intr'unu spatiu de timpu relativu fórte scurtu, dar' si salvarea si mantinerea ecsistintiei loru proprie prin tóte greutatile si restristele temporiloru. Inlocuirea limbei slavonesci prin cea nationala in liturgiile cultului si afacerile oficiale in secolele alu cincisprediecelea si alu siesesprediecelea, infintiarea si stralucirea scóloru romanesci si renumele ce pana astadi au pastratu la noi institutiunile scolare ale lui Mateiu-Basarabu si Basiliu Lupu, tóte acestea nu suntu ele dovedi de staruinti'a depusa de stramosi pentru a pastrá prin limba si prin scóla fiinti'a neamului romanescu? Acést'a staruintia, pe care nici domnatiunea regimului fanariotu n'a potut'o starpi din anim'a Romaniloru, — n'a renascutu inca mai viua si mai puternica cu nemuritoriulu nostru Lazaru, alu carui nume destépta unu santu echou in aceste ziduri, atatu de umile atunci candu glasulu seu resuná aci, atátu de mandre astadi si care se inaltia in façi'a acelui monumentu, care ne amintesce glori'a si vitejí'a Romaniloru dela Calugareni?

Da, domniloru, patriotica si nationala a fostu in totu-deaun'a directiunea invetiamentului nostru, ei i-am detoratu stravéchiu nostri analisti si chronicari de care amentiti astadi, si alu caroru nume trebuie se vieze eternu intre Romani, pe Costinu, Ureche, Cantimiru, Greceanulu, Síncai, Maioru; ei i-am detoratu apoi pe

Vacaresci, pe Heliadi, pe Balcesti si pe acei cari ne-au reamintitu prin cantarile loru faptele pline de lauda ale parintiloru nostri, pe unu Bolintineanu, pe unu Alexandri.

Totu in acésta cale va urmă, suntu siguru, de aci inainte guvernele impreuna cu natiunea, fora desbinare, că-ci nu odata Romanii au probatu, ca suntu fii acelei Mame si ca cuventulu „Patria“ i stringe pe toti impreuna. Guvernulu mieu, fiti convinsi, domniloru, nu va negliă nici unu sacrificiu pentru a face se progreseze invetiamentulu si scólele, si fiti pururea incredintiati de interesulu ce portu acestei mari chestiuni.

Ér' voi, iubiti elevi, cari v'ati distinsu prin silinti'a vóstra in acestu anu scolaru, si pe cari voi avé placerea a ve incununá, urmati in totu-deaun'a pe acésta cale si aduceti-ve aminte, candu veti fi intr'o dí barbati, de aceste cuvinte, pe cari vi-le spune Domnulu vostru, si pe care le veti audí din gur'a s'a ori candu ve veti aduná in giurulu seu, fia díle bune, fia díle rele: „Cinstiti pe Domnedieu, iubiti Patri'a mai inainte de totu!“

La finitulu acestui respunsu sal'a a resunatu de freneticele aplause ale publiculu asistentu.

Indata dupa acést'a s'a facutu apelulu nominalu alu eleviloru de premiatu, cari s'au prezentatu succesivu si si-au primitu corónele din mânilé M. S. Domnitoriului, ér' cartile din manile Inaltu Prea S. S. Parintele Metropolitu.

Premiantii I cu cununa, cari se salutau de music'a militaria, prelanga premiele destinate de cătra ministeriulu instructiunei, au mai primitu si câte unu premiu din partea M. S. Domnitoriului, premie tramise anume de Mari'a-Sea pentru acésta ocaziune, cá semnu de distinctiune si de inalt'a sollicitudine ce póta pentru instructiune in genere si pentru elevii diligenti in parte.

Dupa terminarea acestei solemnitati, Mari'a Sea a parasitu sal'a in aplausele si urarile junimeii si a publiculu

„T. C.“

Corespondintia.

Borgo-Prundu, in 14 Iunie r. 1876.

Onorata redactiune! Intre multifariile detorintie ale scólei faciá de elevii sei este si acee'a: de a desradeciná din animele si cugetele eleviloru unele datini superstitiose — recte **superstitiuni**. — Este constatatu, cá elevii aducu superstitiunile in scóla mai multu din cas'a parintiésca si din cercurile acelor'a. cu cari dinsi vinu in atingere. Se scie, cá celea audite in tineretie se inprima mai bine in memoria, decâtu celea audite in etate mai inaintata. Astfelu apoi superstitiunile si fictiunile fantasiei eronee emanéza din generatiune in generatiune. Nu arare ori inse occuru la elevi casuri concrete de superstitiuni in scóla, in presentia invetiatoriului. Si ore ce ar' trebui se faca acést'a in astefiul de casuri? Lucru naturalu: se se nevoiesca a stirpi superstitiunile dintre elevi. Intrebarea inse este: cumu? Inainte de a-mi dá parerea individuala pre bazea principiiloru pedagogice si didactice, cu permisiunea onoratei redactiuni voi espune unu casu concretu, cu carele avui insu-mi a face.

La scóla capitala din Borgo-Prundu érá in clasa a 3-a unu scolaru, carele absentá adese ori dela scóla.

In 17 Martisioru a. c. scolarulu absentandu érási, adóu'a dí 'lu provocai seriosu si resolutu se-mi spuna caus'a cea adeverata, din carea in díu'a trecuta nu a venitu la scóla. Scolarulu respunse, ca „ieri a fostu serbatóre si tat'a nu m'a lasatu se vinu la scóla si se scriu cu condeiulu, seau acasa se impungu cu aculu si cu sul'a; căci si acum'a-i anulu am scrisu, si a fostu se me musce unu sierpe“. Adeca in 17 Martisioru fusese amintirea cuv. „Alexiu“ si poporulu sustiene cá in aceea dí nu e bine a impunge cu aculu, cu sul'a seau a serie etc., căci facundu acést'a, te musca sierpii si dormindu afara tí-se sue bróscele si siopêrlele pre pantece. Éca unu casu de superstitiune! Aici ar' fi consultu, cá invetiatoriulu se spuna eleviloru mai antâiu: cá intru adeveru se póte intemplá, cá pre cutare se-lu musce unu sierpe etc., dar nu dóra pentru ca a lucratu in díu'a de „Alexia“, ci pentru-cá n'a fostu cu bagare de séma. Sierpii au natur'a de a muscá, dar' omulu trebuie se se feréscá de ei. Apoi bróscele si sioperlele unbla dupa mancare, si déca omulu va dormí in apropiarea unui atare locu, unde suntu brósce etc. usioru se póte intemplá, cá o brósca etc. se-i tréca in calea sa preste pantece seau preste altu membru alu corpului. Si cá se-se desradecinéze din elevi idea de a venerá pre sierpi etc. cá pre nesce fiintie magice seau cu putere domuedieésca — căci intru adeveru suntu si astadi fórté multi cari pre unele fiintie din natura le tienu de atari — invetiatoriulu ar' poté procedé căm asia: „Voi prunciloru a-ti invetiatu in istori'a biblica despre Moise. Cine a fostu Moise? Ce a primitu Moise dela Domnedieu in muntele Sinaiu? Ce a facutu poporulu pana ce Moise a fostu in muntele Sinaiu? (si-a facutu unu vitielu de auru si s'a inchinatu lui cá unui Domnedieu). Voi prunciloru sciti celea 10 porunci, ce le-a datu Domnedieu lui Moise in muntele Sinaiu. Care e porunc'a d'antâia? (Eu sum Domnulu Domnedieulu teu... chipu cioplitu se nu-ti faci etc.). Vedeti, prunciloru, cá ómenii de pre atunci au gresitu si au calcatu porunc'a Domnedieésca. Sciti cá ei atunci se mai inchinau la sierpi, la stele, ba chiar la chipuri cioplite s. a.; pentru-cá nu aveau atâta invetiatura cá se cuiósca pre Domnedieulu celu adeveratu. Déca voi n'a-ti lucrá in „Alexia“, atunci a-ti face tognai cá ómenii de pre atunci, adeca a-ti cinstí pre sierpi si pre brósce cá pre D-dieu, si acésta ar fi cá cumu ne-anu inebiná la chipuri cioplite. Câte díle a dísu D-dieu cá se lucramu? D-dieu a dísu: siese díle lucréza; ér' a sieptea este díu'a Domnului. Care este díu'a Domnului? (Dominec'a). Vedeti asiadara prunciloru, cá D-dieu a lasatu si a poruncitu, cá numai díu'a Dominecei se o serbam. Totu-si nu mi-ai sci spune si alte serbatori? (Craciunulu, Pascile, Rosalile, etc.). Asia e. D-dieu a lasatu se serbam si alte serbatori mari pr. Craciunulu, Pascile, Rosalile, Botezulu etc.

Prin aceste serbatori inse cinstimu pre D-dieu fiulu, pre Duchulu-Sautu si pre s. Apostoli, tramisi de Is. Christosu (presupunendu, cá elevii cumoscu d'in esplicarile religiunei ce insemnéza „Apostoli“). Serbatori inse pr. „Alexi'a“, Vineri'a, Lumi'a, Joi-mari etc., candu mamele vóstre nu lau camesi. nu facu pane, nu torcu etc. le-au scornitu numai babele celea lenesie, caroru nu le place a lucrá. Ascultati prunciloru, ce viersu au scornitu babele lenesie cá se nu lucréze:

„Din pariati am apucatu:
Lumi si Marti nu am lucratu;
Miercurea o ticnu legata,
Joi'a nu mi-se arata,
Vineria e serbatóre,
Sambat'a — bóla 'n pitióre.“ —

Va se dica septeman'a tóta se nu lucramu nimica! Apoi déca n'amu lucrá, cu ce amu traí, ce amu mancá si cu ce ne-amu imbracă. Amu peri de fóme. Sciti cá D-dieu a dísu catra Adamu, cá din sudórea feşiei lui se-si cáscige panea; prin urmare si noi trebuie se ni-o cáscigamu prin ostení'a nóstra, prin sudórea nóstra. Se lucramu dar cu barbatía si diligintia; cáci atunci vomu fi mai indestuliti si nu asia seraci, cumu suntemu acum'a. Vedeti alte neamuri mai invetiate si mai lucrátórie cátu de bine stau! Ele nu tienu „Alexi'a“ si totusi nici sierpii nu-i musca nici bróscetele nu li-se sue pe pantece. Asia trebuie se facemu si noi? Prunciloru, mergundu pre acasa, spuneti parintiloru si fratiloru vostri si altoru némuri, cá se-se desvétie de prostiele si nebuniile unoru babe lenesie, cáci nu numai nu li-se va intimplá nimicu, ci inca lucrandu voru sporí in avere, afara de aceea este pecatu a cinstí sierpi etc. cá pre D-dieu.

Resumezu: folosulu din acestu tractatu ar fi duplu: antáiu ar' desradecina superstitiunile incubate intre poporu inca din timpurile antice, cari aducu multa dauna in economi'a popóraloru; ér de alt'a parte cu tempulu ar' da impulsu generatiuniloru urmatórie a nu tiené atátea „serbatori babesci“, cari ducu poporulu la sapa de lemn.

Incátu pentru procesulu metodicu, precumu se póte vedé si din ecplicare, elu merge „dela cunoscutu la necunoscutu“. Invetiatoriulu ar' fi potutu se ecplice si origineá „serbatoriloru babesci“: Joi-mari, Lumi, Vineri, Martioli etc.; atunci inse ar' fi trebuitu se-se bage cu ecplicarea in mitologia, ceea ce ar' fi prea grea pentru elevii scólei elementarie. Cu totulu altulu ar' fi procesulu in gimnasiu. Resulta deci: cá invetiatoriulu are a studiá bine natur'a obiectului pre ori ce terenu alu invetiamentului, apoi se aiba in vedere si stadiulu de pricepere alu eleviloru. Procéda ori si candu dela cunoscutu la necunoscutu, dela simplu la compusu, dela aprópe la departe si atunci diligintia si ostení'a-i pusa va aduce fructe inbucurátóre. Langa diligintia inse se recere cá unu invetiatoriu se posiéda si calitatile descrise de d-lu invetiatoriu Teodoru Popu in Nr. 14 alu „Scólei Romane“ in tractatulu „Cumu trebu se fia invetiatoriulu, pentru cá se se póta numi pedagogu bunu si se póta resolví facticu problem'a scólei poporale“? Ne intrebamu acum'a; óre posedu toti invetiatorii calitatile recerute unui invetiatoriu bunu? Trebuie se respundemu negativu. Abstragíndu, cá micile salarie impiedeca pre multi a-si procurá opuri pedagogice; suntu inse invetiatori cu salarie bunisióre — de altmentrelea cu scientie si metodú ruginitu si reu, ba póte nici vorba de metodú — si totu-si nici cá le vine prin minte a-si procurá ver-unu opu seau foia buna scolara, ci mai bine órbeca in intunerecu si nesciintia si asia in locu se deslege problem'a scólei, mai tare o incurca. Cunoscú inse si de acei invetiatori, cari de-sí cu salariu micu, totu-si se abonéza la foi si opuri pedagogice, cetescu cu diligintia, nu se uita numai la salariu, ci facu se merite intru adevéru demnitatea si numele de invetiatori. Ne potemu tiené mandri ca in presentu avemu unu numeru considerabilu de foi pedagogice, de cari in trecutulu obscuru eramu lipsiti cu totulu. Dar' ne-amu tiené si mai mandri, candu organele supreme scolastice confesionale aru luá mesurile necesari — chiaru si prin sila, — cá fiacare invetiatoriu se fia abonatu incai la una fóia buna scolara. Acést'a o cere insusi interesulu scóleloru nóstre. —

In fine cu permissiunea on. redactiuni voi se aminatescu per tangentem urmatórele — cu atátu mai ver-tosu cá contienu materia superstitióse: —

In septeman'a trecuta 'mi vení la mana o brosiura intitulata: „Carte de desfacutu farmecele“, edata in tipografi'a de „Closius“ in Sâbiu. Auctorulu nu se scie cine e? Cetindu-o me uimi-i, cumu de se permite cá nescari siarlatani se faca specula in modulu acest'a cu nepreceperea poporului. In precuventare se díce: cá opulu s'a gasitu cá manuscriptu la monastirea cutare... si e scrisu de cutare...; ér' acum'a s'a tiparitu. In tecstu brosiur'a numera preste 100 de farmece, pr. faptu cu lutu dela topila, faptu cu stropi dela móra, faptu cu lutu dela momentu, faptu cu catiei aruncati in drumu“ etc. In fine aduce o „rugatiune“ de deslegarea farmecelor. Acumu adopereze-se invetiatoriulu a desradecina din elevi superstitiunile, pre candu ele pre alt'a cale se divulga cu nespuse repediune intre poporu; incerce-se si va avé causa a esclamá de siguru: „Quem dii oderunt pedagogum fecerunt“. Óre beseric'a nu ar poté cere oprirea ataroru publicatiuni? **Iacobu Onea**, inv. dirig.

Not'a redactiunei. Ca u se le credintiei desierte suntu: a) Necunoscerea naturei; b) Debitatea si curiositatea omenésca. Midilócele: a) Ecplicarea naturei; b) Cultivarea sentiului religios. — Oprirea publicatiunei de sus ar produce chiar contrariulu.

Sciri scolarie.

Cetimu in „Kelet“ umu „Avisu“ pentru invetiatorii, cari dorescu a face ecsamenu de cvalificatiune si pentru tinerii, cari voru a intrá in cursulu preparandialu“ din Dev'a.

1. In preparandi'a de statu din Dev'a se voru tiené ecsamenele de cvalificatiune, cele de tótna, incependu din 2 Septembre dela 8 óre inainte. Doritorii de a face atari ecsamene au de a-si tramite subscrisului pana la 15 Augustu suplicele instruite cu documente despre etate, despre aplicarea de pana acumu si despre cursurile absolvite. Insinuári mai tárdie nu se voru luá in considerare.

2. Totu la acést'a preparandia se incepu si ecsamenele de primire in 1-a Septembre, dela 8 óre inainte. Se voru primí numai acei teneri sanetosí si trecuti de 15 ani, cari voru produce testimonia, cumu ca au absolvitu cu succesu bunu 4 clase ale unei scólei secundarie (midilocie), seau cari voru face ecsamenu de primire corespundiatoriu din limb'a materna, din geografia, din computu si din istoria. Sanetatea corporala se se constateze prin atestatu medicalu, progresulu in studia prin atestatu scolasticu netimbratu. Cei ce dorescu a se impartasi din ajutoriulu de statu, se produca atestatu de paupertate. Suplicele instruite in modulu descrisu se se adreseze directiunei preparandiale pana in 15 Augustu a. c.

Ludovicu Réthi.

Nota. In preparandi'a din Dev'a se propunu unele studia si romanesce, precumu in clasa prima: pedagogi'a, limb'a materna, limb'a magiara si germana, computulu, geografi'a si istori'a naturala; in clasa adóu'a: pedagogi'a, limb'a materna, geografi'a si istori'a, ér in clasa a trei'a numai limb'a romana. — Religiunea asemenea se propune romanesce in tóte 3 clasele. — Studentii de romanu facu cursuri ungresci: in clasa I: din desemnu, gradinaritu, musica si gimnastica; in clasa II: din obiectele tehnice, din limb'a germana si magiara, din istori'a naturala si din computu; in clasa III: din tóte obiectele afara de limb'a romana si de religiune. Ecsamenulu de cvalificatiune trebuie se-lu faca toti elevii, romani si unguri, in limb'a magiara.